
Kuram ve Uygulamada SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Social Sciences: Theory & Practice

ISSN: 2619-9408

Geliş/Received: 09.06.2024 *Kabul/Accepted:* 16.10.2024

Makale Türü: Araştırma

Özel Eğitim 1, 2 ve 3. Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Etkinlikler Üzerine Bir İnceleme

*Furkan CAN**

*Mehmet Nuri KARDAŞ***

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, Özel Eğitim 1, 2 ve 3. Kademe Türkçe Ders Kitaplarında yer alan etkinliklerin metinlerle ve görsellerle olan ilişkisini incelemektir. Bu amaç kapsamında; etkinliklerin metin eksenli hazırlanıp hazırlanmadığı, metin eksenli hazırlanan ve hazırlanmayan etkinliklerin yüzdeler dağılımının nasıl olduğu, etkinliklerde görsel unsurlara yer verilip verilmediği, yer verilmişse hangi tür görsellerin kullanıldığı ve yüzdeler dağılımlarının nasıl olduğu belirlenmiştir. Çalışma, nitel araştırma modellerinden doküman incelemesine uygun olarak yapılmıştır. Araştırmanın materyallerini 2023-2024 eğitim öğretim yılında okutulan Özel Eğitim 1, 2 ve 3. Kademe Türkçe Ders Kitapları oluşturmuştur. Çalışma sonunda 1, 2 ve 3. Kademe Özel Eğitim Türkçe ders kitaplarında toplam 92 metin ve 509 etkinliğin yer aldığı belirlenmiştir. Söz konusu ders kitaplarındaki 509 etkinliğin 233'ünün metin eksenli, 276'sının ise metinden bağımsız etkinlik olduğu tespit edilmiştir. Özel Eğitim Türkçe ders kitaplarında yer verilen 509 etkinliğin 233'ünde görsellere yer verildiği belirlenmiştir. Bazı etkinliklerde birden fazla görsel unsura yer verildiği, 306 etkinlikte ise hiç görsel kullanılmadığı görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Özel eğitim, Türkçe ders kitabı, etkinlikler, metinler, görseller.

An Investigation on the Activities in Special Education 1st, 2nd and 3rd Level Turkish Textbooks

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the relationship between the activities in the Special Education Turkish Textbooks for Levels 1, 2 and 3 with texts and visuals. Within the scope of this purpose; it was determined whether the activities were prepared text-based or not, how the percentage distribution of text-based and non-text-based activities was, whether visual elements were included in the activities, if so, which types of visuals were used and how their percentage distribution was. The study was conducted in accordance with document analysis from qualitative research models. The materials of the study consisted of Special Education 1st, 2nd and 3rd Level Turkish Textbooks taught in the 2023-2024 academic year. At the end of the study, it was determined that there were a

Atıf Bilgisi: Can, F. & Kardaş, M. N. (2024). Özel eğitim 1, 2 ve 3. kademe Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikler üzerine bir inceleme. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 341-363. Doi: 10.48066/kusob.1498289

-Bu çalışmanın ilk hali 10-12 Kasım 2023'te düzenlenen AICHSS Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur

*Bilim Uzmanı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Van, Türkiye, furkancanyu@gmail.com ORCID: 0000-0002-3093-554X

**Prof. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Van, Türkiye, mnkardas@yyu.edu.tr ORCID: 0000-0001-6732-7815

total of 92 texts and 509 activities in the 1st, 2nd and 3rd level Special Education Turkish textbooks. It was determined that 233 of the 509 activities in these textbooks were text-oriented and 276 of them were text-independent activities. It was determined that 233 of the 509 activities in the Special Education Turkish textbooks included visuals. It was seen that some activities included more than one visual element and 306 activities did not use any visuals at all.

Keywords: Special education, Turkish textbook, activities, texts, visuals.

Giriş

Ders kitapları; içeriği, biçimi, amaç ve kazanımları ile eğitim ve öğretim sürecinin en önemli materyallerindendir. Değişen şartlar, eğitim ve öğretim sürecinde benimsenen farklı yaklaşımlar, farklılaşan ihtiyaçlar, gelişen ve her geçen gün daha ileri seviyeye taşınan teknolojiye rağmen ders kitapları önemini kaybetmemiş, günümüzde de en önemli eğitim-öğretim materyallerinden biri olmuştur.

Ders kitapları, parçası oldukları eğitim sisteminin ve öğretim programının temel amaçları doğrultusunda şekillenen; öğretmen açısından önemi azımsanamayacak bir kılavuz, öğrenci açısından ise terk edilemeyecek öneme sahip öğretim materyalleridir. Tarihsel süreç içerisinde, özellikle son yıllarda eğitim-öğretim sürecinde kullanılmak üzere çeşitli araç-gereç ve materyallerin geliştirilmiş olması ders kitaplarının önemini azaltmamış, geliştirilen diğer materyaller ders kitaplarının işlevini tam olarak karşılayamamıştır (Can ve Can, 2023). Günümüzde üretilen bilginin paylaşılması, öğretilmesi ihtiyacı çeşitli iletişim ve öğretim araçlarının üretilmesi sonucunu doğurmuştur. Yalınkılıç'a (2021) göre sanılanın aksine, gelişen iletişim ve öğretim araçları karşısında da ders kitaplarına öğretim materyali olarak daha yoğun başvurulmaktadır. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de ders kitapları, öğrenme/öğretme sürecinde öğretmenlerin en önemli başvuru kaynakları arasında yer almaktadır (Koç ve Can, 2022).

Demirel ve Kıröğlü (2021) ders kitaplarında yer alan metinler kadar etkinliklerin de önemli olduğunu ifade etmiş, etkinliklerin işe koşulan öğretim yöntem ve teknikleri hakkında fikir verdiğini ifade etmiştir. Ders kitaplarında işlenen metinler, metinlerin anlaşılmasına yardımcı olacak şekilde tasarlanan görseller ve etkinlikler disiplinler arası öğrenmeyi de destekleyebilmektedir.

Kabapınar'a (2021) göre ders kitapları konusunda özellikle dikkat çekilmesi gereken ilk ve belki de en önemli husus, ders kitaplarının özel bir hedef kitle (öğrenciler) için üretilmiş olduğudur. Can ve Altınar-Bozlak'a (2023) göre ders kitapları öğretim programlarında belirlenen ilkeler doğrultusunda alan uzmanları tarafından hazırlanmaktadır. Öğretim süreçlerinde kullanılan temel materyal olan ders kitaplarının içerik ve tasarım özellikleri (metinler, görseller, yöntem-teknikler, etkinlikler vb.) kazanımların gerçekleşmesinde belirleyici olabilmektedir. Tüm ders kitaplarında olduğu gibi Türkçe ders kitaplarının içerik özellikleri, başarılı bir dil eğitimi için yaşamsal öneme sahiptir.

Türkçe ders kitaplarının temel unsurlarından olan metinlerin; dil bilgisi kurallarına uygun olması, doğru bilgiler barındırması, açık ve özenli olması, içeriğinin öğrenci hazırbulunuşluğuna uygun olması, ön bilgileri harekete geçirmesi, öğrencide merak uyandırması, dikkat çekici ve amaçlara uygun özellikler taşıması beklenmektedir. Dahası, ders kitaplarında yer alan görsel ve etkinliklerin de metin ile bütünlük oluşturması, metinlerde işlenen temel ve yardımcı fikirlerin doğru anlaşılmasına hizmet edecek nitelikte olması gerekmektedir.

Türkçe ders kitapları öğrencilerin dinleme, konuşma, okuma, yazma ve dil bilgisi bilgi ve becerilerini geliştirecek şekilde tasarlanmakta ve işe koşulmaktadır. Söz konusu bilgi ve becerilerin geliştirilmesinde başvurulan etkinliklerin de önemli işlevleri bulunmaktadır. Çevik ve Güneş (2017)

Türkçe ders kitaplarında yer verilen etkinliklerin; konuşma, yazma, dinleme, okuma gibi aynı anda dilin tüm becerilerini kullanma ve geliştirme fırsatı verdiğini vurgulamıştır. Sarıkaya (2019) ise Türkçe eğitim programında etkinliklerin öncelikli olarak öğrenme alanlarıyla; okuma etkinlikleri, yazma etkinlikleri, sözlü iletişim etkinlikleriyle ilişkilendirildiğini belirtmiş, etkinliklerin temel amaçlarından birinin de dil becerilerini geliştirmek olduğunu ifade etmiştir.

Çetinkaya, (2021) ders kitaplarında yer alacak etkinliklerin, öğrencilerin temel dil becerilerini ve bilişsel becerilerini geliştirebilecek özellikler taşıması gerektiğini, bu sağlanırsa öğrencinin derse karşı daha istekli ve aktif olacağını belirtmiştir. Aktif öğrenmenin sağlanmasında ve zihinsel becerilerin geliştirilmesinde etkinliklere daha fazla ağırlık verilmesi gerektiğini ifade eden Güneş'e (2021) göre ise etkinlikler, insan beyninden dökülür ve insan beynini geliştirmeyi amaçlar. Dolayısıyla Türkçe öğretiminde bilgi ve becerilerin zihinde yapılandırılması gerekmektedir. Bunun gerçekleşmesi için öğrenen eksenli etkinliklerle etkin öğrenmeye imkân verilmesi gerekli ve önemlidir.

Etkinlikler kadar önemli olan diğer bir unsur ise kitaplarda kullanılan görsellerdir. Güneş'e (2021) göre görsel, "Görme ve görme duyusuyla ilgili, görmeye dayanan; bir film, fotoğraf, plastik veya grafik sanatların veya varlığın görünümü, herhangi bir nesnenin basılı sunumu, soyut bir öğenin fiziksel sunumu, nokta ve şekillerin bütünü, bir eşya ya da varlığın zihinsel görünümü, görüntü ve gözle izlenebilen her şeydir." Ders kitaplarında yer alan resim, fotoğraf, karikatür, çizgi roman ve illüstrasyonlar vb. görseller kitapların ilgi çekici olmasını ve okuma zevkinin uyanmasını, böylece öğrencinin kitaba yönelmesini, kitaba karşı olumlu bir tutum sergilemesini sağlamaktadır (İşeri, 2021). Ders kitaplarında yer verilen görseller; öğrencilerin dikkatini çekmekte, motivasyonunu artırmakta, soyut ve karmaşık ifadeleri basitleştirerek içeriğin anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Diğer bir deyişle, metinlerde verilmek istenen temel mesaj görsellerle desteklendiğinde daha hızlı ve iyi anlaşılacaktır. Türkçe metinlerin resim, karikatür, fotoğraf, grafik, tablolarla desteklenerek verilmesi bu bağlamda oldukça önemlidir. Söz konusu görsellerin, öğretimsel hedeflere daha iyi hizmet etmesi için, estetik yönleri ihmal edilmemelidir (Şahin, 2014).

Toplumu oluşturan her bireyin etkili bir dil eğitimi alması milli eğitimin temel amaçlarından. Özel eğitime gereksinim duyan öğrencilere başarılı bir dil eğitimi vermek bu bağlamda ayrıca önemlidir. Eğitim öğretim sürecinde bireylerin, duyuşsal, bilişsel veya fiziksel farklılıklar taşıması, onların genel geçer olan metotları ve materyalleri kullanmalarını zorlaştırmakta veya imkânsız hale getirebilmektedir. Bu bakımdan bu farklılıkları gösteren bireyler için özel birtakım yöntem ve teknikler geliştirilmekte, öğrenmeyi başarılı biçimde gerçekleştirecek içeriğe sahip öğretim materyalleri tasarlanmaktadır. Bu materyallerin başında ise yine ders kitapları gelmektedir. Özel eğitim sürecinde tıpkı genel eğitim sürecinde olduğu gibi öğrenciler için ilgili dersin öğretim programını yansıtan ders kitapları ve çeşitli materyaller kullanılmaktadır. Genel eğitimde öğrenciler akranlarıyla önceden belirlenmiş ve hazırlanmış ders kitaplarıyla öğrenim sürecini sürdürürken özel eğitimde öğrencilere yönelik MEB Talim ve Terbiye Kurulu tarafından ilgili dersin öğretim programına uygun özel eğitim ders kitapları hazırlanmaktadır (Can ve Altınır Bozlak, 2023). Hazırlanan ders kitaplarında yer verilen metin veya etkinliklerin ilgili öğrencilerin öğrenim sürecindeki ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde olması gerekmektedir. Tıpkı diğer öğrenciler gibi özel eğitim alan öğrencilerin de yaparak yaşayarak öğrenmelerinin sağlanması, eğitim ortamında işe koşulan etkinliklerle mümkün olabilmektedir (Pourtois ve Desmet, 2002). Ders kitaplarında yer verilen etkinliklerin, ilgili öğrencilerin eğitim sürecinin başlangıç durumunu belirlemeyi, eğitim öğretim süreci içindeki gelişmelerini saptamayı ve bu süreç sonundaki öğrenmelerini kontrol edip gözden geçirmeyi sağlayacak nitelikler taşıması gerekmektedir. Diğer bir söyleyişle, özel eğitim alan öğrenciler için oluşturulmuş Türkçe ders kitaplarında bulunan etkinliklerin sürecin başında, ortasında ve sonunda öğretmene amaçladığı dönütü sağlayabilecek ve öğrencinin de eğitsel ihtiyacına yanıt verebilecek özellikler taşıması gerekmektedir (Çetinkaya, 2021). Bu bağlamda, Can ve Koç'un (2022) da belirttiği gibi gerek normal gerekse özel eğitim süreçlerinde ders

kitapları, birçok unsuruyla hâlâ eğitim öğretim sürecinde öğretmenlerin en önemli öğretim araçları; öğrencilerin en önemli öğrenme materyalleri ve öğretim programlarının en önemli uygulama sahaları olarak varlığını sürdürmektedir.

Alan yazınında Türkçe ders kitapları, Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikler, metinler ve görseller üzerine yapılmış birçok çalışmaya ulaşılabilir. Örneğin; Batur ve Özdemir (2021), Türkçe ders kitabında bulunan etkinliklerin öğretim programında yer alan kazanımlarla örtüşme durumları üzerine bir çalışma yapmıştır. Koç ve Can (2022), ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin etkililiğine ilişkin öğretmen görüşlerine başvurmuştur. Müldür ve Çevik (2020) Türkçe ders kitaplarında bulunan yazma etkinliklerini süreç odaklı yaklaşım bakımından incelemiştir. Can ve Koç (2022) ise ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde bulunan yazım ve noktalama hatalarını tespit etmiştir. Çevik ve Güneş (2017), Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikleri değerlendirirken Sarıkaya (2019) ise ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki (5, 6, 7 ve 8. sınıf) etkinlikleri çeşitli yönlerden incelemiştir. Bu çalışmaların yanında Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikleri dört temel beceri başta olmak üzere çeşitli yönlerden inceleyen çalışmalar da mevcuttur (Aydeniz, 2022; Baş ve Demirci, 2015; Batur ve Özdemir, 2021; ; Bayraktar, 2018; Çarkıt, 2019; Eyüp ve Kansızoğlu, 2021; Göçer, 2010; Kaplan, 2022; Kaya ve Kardaş, 2019; Kocayanak, 2021; Özenç ve Epçaçan, 2022; Sarıkaya, 2021; Yıldırım, 2021). Benzer çalışmaların sayısını artırmak mümkündür. Alan yazınında özel eğitim Türkçe ders kitapları üzerine yapılmış sınırlı sayıda çalışma da mevcuttur. Can ve Altınar-Bozlak (2023), Özel Eğitim 2. Kademe Türkçe Ders Kitaplarında bulunan metinlerin görseller ile olan uyum düzeyini incelemiştir. Çetinkaya (2022) da Özel Eğitim 2. kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinlikleri soru dağılımı ve soru türleri açısından incelemiştir. Doğru vd. (2020) ise işitme engelliler ilkokullarında okutulmakta olan Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinlikleri görsel okuryazarlık becerileri bakımından incelemiştir.

Mevcut araştırmada özel eğitimin her üç kademesinde okutulan Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin metin eksenli olup olmadığı, metin ve etkinliklerde görsel unsurlara yer verilme durumu çeşitli açılardan incelenmiştir. Mevcut çalışmanın her üç kademe okutulan Türkçe ders kitaplarını kapsamaması, kitaplarda yer verilen metin, görsel ve etkinlikleri incelemesi yönüyle benzerlerinden ayrıldığı söylenebilir.

Araştırmada,

1. Özel Eğitim 1. Kademe Türkçe Ders Kitaplarında yer alan etkinlikler ana metin eksenli hazırlanmış mıdır?
2. Özel Eğitim 2. Kademe Türkçe Ders Kitaplarında yer alan etkinlikler ana metin eksenli hazırlanmış mıdır?
3. Özel Eğitim 3. Kademe Türkçe Ders Kitaplarında yer alan etkinlikler ana metin eksenli hazırlanmış mıdır?
4. Özel Eğitim 1, 2 ve 3. Kademe Türkçe Ders Kitaplarında yer alan etkinliklerin ana metin eksenli hazırlanma durumuna ilişkin genel görünüm nedir?
5. Özel Eğitim 1. Kademe Türkçe Ders Kitabındaki etkinliklerde yer alan görsel unsurların türleri ve dağılımı nasıldır?
6. Özel Eğitim 2. Kademe Türkçe Ders Kitabındaki etkinliklerde yer alan görsel unsurların türleri ve dağılımı nasıldır?
7. Özel Eğitim 3. Kademe Türkçe Ders Kitabındaki etkinliklerde yer alan görsel unsurların türleri ve dağılımı nasıldır?
8. Özel Eğitim 1, 2. ve 3. Kademe Türkçe Ders Kitabındaki etkinliklerde yer alan görsel ve türlerin dağılımına ilişkin genel görünüm nedir? sorularına yanıt aranmıştır.

Yöntem

Bu araştırma nitel araştırma modellerinden doküman incelemesi ilkelerine uygun olarak tasarlanmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2021) göre dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir biçimde yararlanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır. Bu tür araştırmalarda, araştırmacı, ihtiyacı olan bilgiyi, gözlem veya görüşme yapmaya gerek kalmadan edinebilir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin tümünü içerir. Bu araştırmada incelenen dokümanlar, araştırmanın amacına uygun olarak Özel Eğitim 1, 2 ve 3. Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki metinler ve etkinliklerdir.

Araştırma Materyali

Bu araştırmanın çalışma materyalini, 2022-2023 eğitim ve öğretim yılında okutulmakta olan Özel Eğitim 1, 2 ve 3. Kademe Türkçe Ders Kitapları oluşturmaktadır.

Özel eğitim Türkçe ders kitapları kademe kademe olarak belirlendiği için mevcut çalışmada incelenen materyaller; Özel Eğitim 1. Kademe Türkçe Ders Kitabı (1, 2, 3 ve 4. Sınıf); Özel Eğitim 2. Kademe Türkçe Ders Kitabı (5, 6, 7 ve 8. Sınıf) ve Özel Eğitim 3. Kademe Türkçe Ders Kitabını (9, 10, 11 ve 12. Sınıf) kapsamaktadır.

Söz konusu ders kitaplarıyla ilgili yayın evi, basım yılı, okutulduğu yıl ve yazar bilgileri ile bu kitaplarda yer alan metin sayıları Tablo 1'de verilmiştir:

Tablo 1. Özel eğitim 1, 2 ve 3. kademe Türkçe ders kitaplarına ilişkin bilgiler

Ders Kitabının Adı	Yayın Evi	Basım Yılı	Okutulduğu Öğretim Yılı	Yazarlar	Metin sayısı
1.Kademe Türkçe Ders Kitabı (1, 2, 3, ve 4. sınıf)	MEB	2019	2023-2024	Emine Rüya Özmen, Arzu Doğanay Bilgi, Gökhan Açıkgöz, Zehra Er	32
2. Kademe Türkçe Ders Kitabı (5, 6, 7 ve 8. Sınıf)	MEB	2019	2023-2024	Emine Rüya Özmen, Arzu Doğanay Bilgi, Gökhan Açıkgöz, Zehra Er	30
3. Kademe Türkçe Ders Kitabı (9, 10, 11, ve 12. Sınıf)	MEB	2019	2023-2024	Emine Rüya Özmen, Arzu Doğanay Bilgi, Gökhan Açıkgöz, Zehra Er	30
Toplam					92

Veri Toplama Araçları

Çalışmanın verilerinin toplanmasında araştırmacılar tarafından hazırlanan ve uzman görüşü alınarak son şekli verilen kontrol formları kullanılmıştır. Çalışma kapsamında, ders kitaplarında yer verilen metin, etkinlik, görsel vb. veriler başlıklar halinde tablolara aktarılmış ve inceleme tablolarında yer alan başlıklar dikkate alınarak yapılmıştır.

Araştırmanın 1 ve 2. amacına ilişkin veriler “Metin Adı, Etkinlik Sayısı, Ana Metin Eksenli Hazırlanan Etkinlik Sayısı, Ana Metin Eksenli Hazırlanmayan Etkinlik Sayısı, Değerlerin Yüzdeleri Dağılımı” başlıkları altında incelenmiş ve ilgili veriler tablolaştırılarak açıklanmıştır. Çalışmanın son iki amacına hizmet eden veriler de araştırmalar tarafından hazırlanan kontrol formu kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın son 3 ve 4. amacına hizmet eden veriler, “Kitap, kitaptaki Metin Sayısı,

Resim, Karikatür, Metin Görseli, Simge, Görsel Kullanılmayan Etkinlik, Değerlerin Yüzdelik Dağılımları” boyutları altında incelenmiş, ilgili veriler tablolaştırılarak açıklanmıştır.

Verilerin Toplanması Süreci

Çalışmada veriler, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniğinden yararlanılarak elde edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek’e (2021, s.116) göre nitel incelemede amaç genelleme değil, bütüncül bir resim ortaya koymaktır. Nitel araştırma, ele alınan konuyu derinlemesine ve tüm olası ayrıntıları ile incelemeyi hedeflemektedir. “Nitel veri iyi yapılandırılmış, zengin tanımlamalara ve sürece ilişkin ayrıntılı açıklamalara dayanır” (Miles ve Huberman, 2015). “Aynı zamanda belgesel gözlem veya belgesel tarama olarak da adlandırılmaktadır” (Çepni, 2012).

Çalışma kapsamında inceleme konusu kitaplarda yer alan temalara hizmet eden metinler ve metinlerde yer alan etkinlikler dikkatli bir şekilde okunarak etkinlerin metinle olan ilişkisine ve uyumuna bakılmıştır. Aynı durum, etkinliklerde yer alan görseller içinde söz konusu olmuştur. Bu kapsamda etkinliklerde bulunan görsellerin metinle ilişkisi irdelenmiştir. Daha önceden belirlenen boyutlara göre etkinliklerde yer alan görseller, resim, karikatür, simge, metnin görseli başlıklarından birine yerleştirilmiştir. Görselin yer almadığı etkinlikler ise görseli bulunmayan metinler başlığında yer almıştır. Bu şekilde veriler sınıflandırılarak tablolardaki ilgili başlıkların altında verilmiş ve açıklanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verilerinin analizinde nitel betimsel analiz tekniklerinden yararlanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek’e (2021) göre betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleriyle elde edilmiş verilerin daha önceden tespit edilmiş boyut ve başlıklara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür. Araştırma kapsamında metinler ve etkinlikler tek tek okunmuş ve incelenmiştir. Ulaşılan verilerin frekans ve yüzde dağılımları hesaplanarak tablo ve grafiklere aktarılmış ve açıklanmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Çalışmanın amaçlarına hizmet eden verilerin toplanmasında alan uzmanlarının görüş ve onayları alınarak son şekli verilen kontrol formları kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan kontrol formlarında yer alan boyut veya başlıklar veri toplama araçları başlığında verilmiştir.

Verilerin güvenilirliğini sağlamak amacıyla Türkçe Eğitimi alanında lisansüstü öğrenimini tamamlamış iki alan uzmanı ve bir Türkçe Eğitimi alan profesörünün değerlendirmelerine başvurulmuştur. Bu kapsamda alan profesörü akademisyen her iki alan uzmanına yapacakları incelemeyi metinler üzerinden örneklerle göstermiştir. Akabinde iki uzmanın yaptıkları ilk inceleme örneklerini değerlendirmiş ve gerekli dönütleri yaparak tekrar incelemelerini istemiştir. İncelemeciler arasındaki uyuma da ikna olduktan sonra tüm kitapların belirlenen başlık ve boyutlar dikkate alınarak araştırmacı tarafından incelenmesini istemiştir. Araştırmacı yaptığı incelemeyi adım adım alan uzmanı profesöre inceletmiş, tereddüt ettiği konularda destek almıştır.

Bulgular

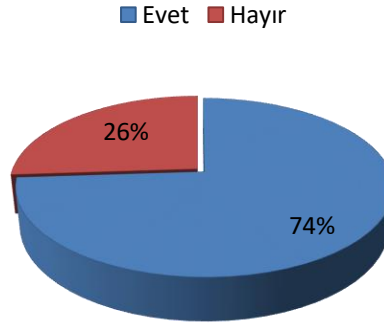
Bu başlıkta çalışmanın amaç soruları ışığında analizler sonucunda elde edilen veriler paylaşılmıştır.

1. *Özel Eğitim 1. Kademe Türkçe Ders Kitaplarında yer alan etkinlikler ana metin eksenli hazırlanmış mıdır?* sorusuna ilişkin bulgular Tablo 2 ve Grafik 1’de verilmiştir.

Tablo 2. Özel eğitim 1. kademe Türkçe ders kitabı 2'deki etkinliklere ilişkin bulgular

Sıra No	Metnin Adı	Etkinlik Sayısı	Etkinlikler ana metin eksenli mi?	
			Evet	Hayır
1 -	Kaybolan Kuzu	3	3	-
2 -	Temiz Giysiler	3	2	1
3 -	Islanan Resim	3	3	-
4 -	Kuşların Yuvası	3	2	1
5 -	Kumdan Kale	3	3	-
6 -	Balıkçı Kâzım Dede	3	3	-
7 -	Kaplumbağa	3	2	1
8 -	Uçurtma	3	1	2
9 -	Aynı Hediye	3	3	-
10 -	Bir Sepet Elma	2	2	-
11 -	Çocuk Parkı	3	3	-
12 -	Ninem ve Vişneli Dondurma	3	2	1
13 -	Kaybolan Kedim	3	3	-
14 -	Yanmış Pilav	3	2	1
15 -	Sallanan Dişim	3	1	2
16 -	Eğlenceli Lunapark	3	1	2
17 -	Kuru Fasulye Ekiyorum	3	3	-
18 -	Ayakkabı Boyama	3	2	1
19 -	Tost	3	3	-
20 -	Kâğıttan Gemi	3	2	1
21 -	Okula Hazırlanma	3	3	-
22 -	Körebe Oyunu	3	2	1
23 -	Annemin Çilek Reçeli	3	1	2
24 -	Ekmek Nasıl Yapılır?	3	1	2
25-	Tarçın	3	3	-
26-	Babamın Köyü	3	2	1
27-	Küçük Kardeşim	3	3	-
28-	Güllü Elbise	3	2	1
29-	Ben Neyim?	3	3	-
30-	Ben Kimim?	3	2	1
31-	Okulum	3	1	2
32-	Arılar	3	1	2
Toplam	32	96	71	25

Tablo 2 incelendiğinde Özel Eğitim 1. Kademe Türkçe Ders Kitabı 2’de toplam 32 metin ve 96 etkinliğin yer aldığı görülmektedir. Her metinde 3 etkinlik yer almaktadır. Söz konusu ders kitabındaki 96 etkinliğin 71’i metin eksenli etkinlik iken 25 etkinlik ise metinden bağımsız etkinliktir.

Grafik 1. Özel Eğitim 1. Kademe Türkçe Ders Kitabı 2’deki Etkinliklerin Ana Metin Eksenli Olup Olmadığı İle İlgili Yüzdeler Dağılımı

Grafik 1 incelendiğinde Özel Eğitim 1. Kademe Türkçe Ders Kitabı 2’deki etkinliklerin %74’ü ($f=71$) metin eksenli iken %26’sının ($f=25$) ise metinlerden bağımsız etkinliklerden oluştuğu anlaşılmaktadır.

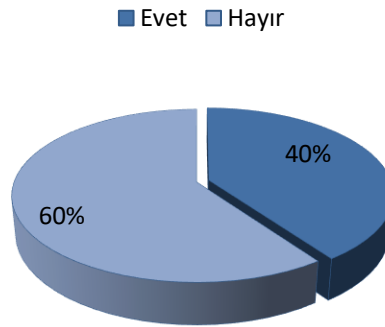
2. *Özel Eğitim 2. Kademe Türkçe Ders Kitaplarında yer alan etkinlikler ana metin eksenli hazırlanmış mıdır?* sorusuna ilişkin bulgular Tablo 3 ve Grafik 2’de verilmiştir.

Tablo 3. Özel eğitim 2. kademe Türkçe ders kitabı 2’deki etkinliklere ilişkin bulgular

Sıra No	Metnin Adı	Etkinlik Sayısı	Etkinlikler Ana Metin Eksenli Mi?	
			Evet	Hayır
1 -	Bisiklet Kazası	9	4	5
2 -	Bir Buket Papatya	12	5	7
3 -	Yaralı Köpek	8	2	6
4 -	Hayvanat Bahçesinde Bir Gün	8	5	3
5 -	Pazarda Kaybolan Çocuk	10	5	5
6 -	Göl Kıyısında Bir Gezi	5	2	3
7 -	Benim Büyük Ailem	8	3	5
8 -	Trafikte Taşıtlar	6	3	3
9 -	Sağlık	5	1	4
10 -	Okula Hazırlanma	9	3	6
11 -	Çanta Hazırlama	9	3	6
12 -	Alışveriş	5	1	4
13 -	Ailem ve Spor	8	3	5
14 -	Gözlük	10	4	6

15 -	Mır Mır Kediler	5	1	4
16 -	Limonata Yapıyorum	10	4	6
17 -	Köpeğimi Yıkıyorum	7	5	2
18 -	Ütü Yapıyorum	5	2	3
19 -	Hangisini İçmek İstersiniz?	7	4	3
20 -	Kardeşim ve Ben	10	4	6
21 -	Ayran ve Süt	5	2	3
22 -	Sınıf Kuralları	7	3	4
23 -	Evcil Hayvan Bakımı	8	3	5
24 -	Diş Çürümesi	4	1	3
25-	Neden Şişmanlarız?	8	3	5
26-	Ödev Zamanı	7	4	3
27-	Dağınıklık	5	1	4
28-	Evde Hayvan Besleme	8	3	5
29-	Zehirlenme	7	3	4
30-	Kardeş Geçimsizliği	4	1	3
Toplam	30	219	88	131

Tablo 3 incelendiğinde Özel Eğitim 2. Kademe Türkçe Ders Kitabı 2’de toplam 30 metin ve 219 etkinliğin yer aldığı görülmektedir. Söz konusu ders kitabındaki 219 etkinliğin 88’i metin eksenli etkinlik iken 131 etkinlik ise metinden bağımsız etkinliktir.

Grafik 2. Özel Eğitim 2. Kademe Türkçe Ders Kitabı 2’deki Etkinliklerin Ana Metin Eksenli Olup Olmadığı İle İlgili Yüzdeleri Dağılımı

Grafik 2 incelendiğinde Özel Eğitim 2. Kademe Türkçe Ders Kitabı 2’deki etkinliklerin %40’ı ($f=88$) metin eksenli iken %60’ının ($f=131$) ise metinlerden bağımsız etkinliklerden oluştuğu anlaşılmaktadır.

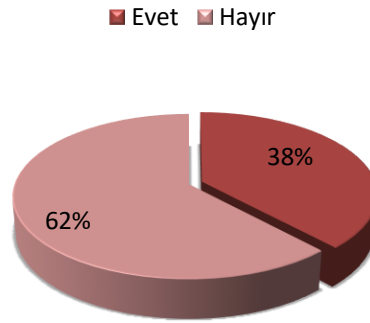
3. *Özel Eğitim 3. Kademe Türkçe Ders Kitaplarında yer alan etkinlikler ana metin eksenli hazırlanmış mıdır?* sorusuna ilişkin bulgular Tablo 4 ve Grafik 3'te verilmiştir.

Tablo 4. Özel eğitim 3. kademe Türkçe ders kitabı 2'deki etkinlikler ilişkin bulgular

Sıra No	Metnin Adı	Etkinlik Sayısı	Etkinlikler ana metin eksenli mi?	
			Evet	Hayır
1 -	Anneler Günü Hediyesi	7	3	4
2 -	Çürük Diş	9	4	5
3 -	Kilitli Kutu	7	1	6
4 -	Kedimin Doğum Günü	7	3	4
5 -	Sinema	8	5	3
6 -	Servis Yolculuğum	7	2	5
7 -	Sağlıklı Olmak	6	2	4
8 -	Öğretmenim	5	2	3
9 -	Bayram	4	1	3
10 -	Bayram Sabahı	7	2	5
11 -	Piknik	7	3	4
12 -	Doğum Günü	3	1	2
13 -	Orman	8	3	5
14 -	Trenler	8	3	5
15 -	Köpeğim Çakıl	4	1	3
16 -	Akvaryum Temizliyorum	8	4	4
17 -	Makarna Yapıyorum	6	3	3
18 -	Sandviç Hazırlıyorum	4	2	2
19 -	Elma ile Armut	9	4	5
20 -	Dolmuş ile Otobüs	8	4	4
21 -	Hangisine Gitmek İstersiniz?	4	1	3
22 -	Ormanların Faydaları	8	3	5
23 -	Temiz Olmak	8	3	5
24 -	Çevre Kirliliği	5	1	4
25-	Okula Geç kalma	9	2	7
26-	Diş Çürümesi	7	3	4
27-	Uykusuzluk	4	1	3

28-	Yayaların Uyması Gereken Trafik Kuralları	8	3	5
29-	Arkadaş Edinme	5	2	3
30-	Sınıftaki Gürültü	4	2	2
Toplam	30	194	74	120

Tablo 4 incelendiğinde Özel Eğitim 3. Kademe Türkçe Ders Kitabı 2’de toplam 30 metin ve 194 etkinliğin yer aldığı anlaşılmaktadır. Söz konusu ders kitabındaki 219 etkinliğin 74’ü metin eksenli etkinlik iken 120 etkinlik ise metinden bağımsız etkinliktir.

Grafik 3. Özel Eğitim 3. Kademe Türkçe Ders Kitabı 2’deki Etkinliklerin Ana Metin Eksenli Olup Olmadığı İle İlgili Yüzdeler Dağılımı

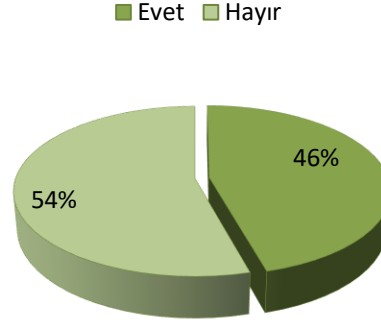
Grafik 3 incelendiğinde Özel Eğitim 3. Kademe Türkçe Ders Kitabı 2’deki etkinliklerin %38’i ($f=74$) metin eksenli iken %62’sinin ($f=120$) ise metinlerden bağımsız etkinliklerden oluştuğu anlaşılmaktadır.

4. *Özel Eğitim 1, 2 ve 3. Kademe Türkçe Ders Kitaplarında yer alan etkinliklerin ana metin eksenli hazırlanma durumuna ilişkin genel görünüm nedir?* sorusuna ilişkin bulgular Tablo 5 ve Grafik 4’te verilmiştir.

Tablo 5. Özel eğitim 1, 2, 3. kademe Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklere ilişkin bulgular

Kitaplar	Metin sayısı	Etkinliklerin sayısı	Etkinlikler ana metin eksenli mi?	
			Evet	Hayır
1.Kademe Türkçe Ders Kitabı	32	96	71	25
2.Kademe Türkçe Ders Kitabı	30	219	88	131
3.Kademe Türkçe Ders Kitabı	30	194	74	120
Toplam	92	509	233	276

Tablo 5 incelendiğinde 1., 2. ve 3. Kademe Özel Eğitim Türkçe ders kitaplarında toplam 92 metin ve 509 etkinliğin yer aldığı görülmektedir. Söz konusu ders kitaplarındaki 509 etkinliğin 233’ü metin eksenli etkinlik iken 276’sı metinden bağımsız etkinliktir.

Grafik 4. Özel eğitim 1., 2. ve 3. kademe Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin ana metin eksenli olup olmadığı ile ilgili genel yüzdeler dağılımı

Grafik 4 incelendiğinde Özel Eğitim Türkçe Ders Kitaplarındaki etkinliklerin %46'sı ($f=233$) metin eksenli iken %54'ü ($f=276$) ise metinlerden bağımsız etkinliklerden oluştuğu anlaşılmaktadır.

5. *Özel Eğitim 1. Kademe Türkçe Ders Kitabındaki etkinliklerde yer alan görsel unsurların türleri ve dağılımı nasıldır?* sorusuna ilişkin bulgular Tablo 6 ve Grafik 5'te verilmiştir.

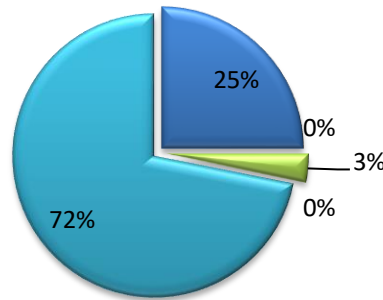
Tablo 6. Özel eğitim 1. kademe Türkçe ders kitabındaki etkinliklere ilişkin bulgular

Sıra No	Metnin Adı	Toplam Etkinlik Sayısı	Resim	Karikatür	Metnin Görseli	Simge	Toplam	Görsel Kullanılmayan Etkinlik Sayısı
1 -	Kaybolan Kuzu	3	-	-	-	-	-	3
2 -	Temiz Giysiler	3	1	-	-	-	1	2
3 -	Islanan Resim	3	-	-	-	-	-	3
4 -	Kuşların Yuvası	3	1	-	-	-	1	2
5 -	Kumdan Kale	3	-	-	-	-	-	3
6 -	Balıkçı Kâzım Dede	3	-	-	1	-	1	2
7 -	Kaplumbağa	3	2	-	-	-	2	1
8 -	Uçurtma	3	-	-	2	-	2	1
9 -	Aynı Hediye	3	-	-	-	-	-	3
10 -	Bir Sepet Elma	2	1	-	-	-	1	2
11 -	Çocuk Parkı	3	-	-	-	-	-	3
12 -	Ninem ve Vişneli Dondurma	3	1	-	-	-	1	2
13 -	Kaybolan Kedim	3	-	-	-	-	-	3
14 -	Yanmış Pilav	3	1	-	-	-	1	2
15 -	Sallanan Dişim	3	2	-	-	-	2	1
16 -	Eğlenceli Lunapark	3	2	-	-	-	2	1
17 -	Kuru Fasulye Ekiyorum	3	-	-	-	-	-	3
18 -	Ayakkabı Boyama	3	1	-	-	-	-	2
19 -	Tost	3	-	-	-	-	-	3
20 -	Kâğıttan Gemi	3	1	-	-	-	1	2
21 -	Okula Hazırlanma	3	-	-	-	-	-	3

22 - Körebe Oyunu	3	1	-	-	-	1	2
23 - Annemin Çilek Reçeli	3	1	-	-	-	1	2
24 - Ekmek Nasıl Yapılır?	3	2	-	-	-	2	-
25- Tarçın	3	-	-	-	-	-	3
26- Babamın Köyü	3	1	-	-	-	1	2
27- Küçük Kardeşim	3	-	-	-	-	-	3
28- Güllü Elbise	3	1	-	-	-	1	2
29- Ben Neyim?	3	-	-	-	-	-	3
30- Ben Kimim?	3	1	-	-	-	1	-
31- Okulum	3	2	-	-	-	2	1
32- Arılar	3	2	-	-	-	2	1
Toplam	96	24	0	3	0	27	69

Tablo 6 incelendiğinde Özel Eğitim 1. Kademe Türkçe Ders Kitabındaki 32 metinde toplam 96 etkinliğe yer verildiği görülmektedir. Bu 96 etkinlik içinde toplam 27 görsel kullanıldığı bulgulanmıştır. Bu görseller içerisinde en fazla resme ($f=24$) yer verilirken 2 metin görseli kullanılmıştır. Simge ve karikatüre hiç yer verilmediği tespit edilmiştir. İncelemede dikkat çekici başka bir durum 69 etkinlikte görsel unsurlara hiç yer verilmemiş olmasıdır.

■ Resim ■ Karikatür ■ Metin Görseli ■ Simge ■ Görsel bulunmuyor

Grafik 5. Özel Eğitim 1. Kademe Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerde Yer Alan Görsellerin Türlerine Göre Yüzdeleri Dağılımı

Grafik 5 incelendiğinde Özel Eğitim 1. Kademe Türkçe Ders Kitabındaki etkinliklerde yer alan görsellerin %25'i ($f=24$) resim, %3'ü ise metin görsel olduğu anlaşılmaktadır. Karikatür ve simgeye hiç yer verilmezken %72'sinde ($f=69$) ise hiçbir görsel yer verilmemiştir.

6. *Özel Eğitim 2. Kademe Türkçe Ders Kitabındaki etkinliklerde yer alan görsel unsurların türleri ve dağılımı nasıldır?* sorusuna ilişkin bulgular Tablo 7 ve Grafik 6'da verilmiştir.

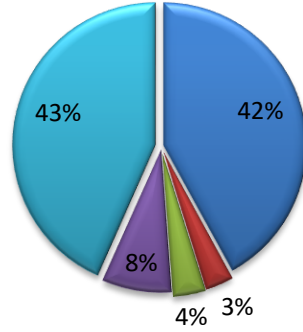
Tablo 7. Özel eğitim 2. kademe Türkçe ders kitabındaki etkinliklere ilişkin bulgular

Sıra No	Metnin Adı	Toplam Etkinlik Sayısı	Resim	Karikatür	Metnin Görseli	Simge	Toplam Görsel Kullanılmayan Etkinlik Sayısı
---------	------------	------------------------	-------	-----------	----------------	-------	---

1 - Bisiklet Kazası	9	4	-	1	1	6	3
2 - Bir Buket Papatya	12	4	2	-	-	6	6
3 - Yaralı Köpek	8	2	1	1	1	5	3
4 - Hayvanat Bahçesinde Bir Gün	8	5	1	1	-	7	1
5 - Pazarda kaybolan Çocuk	10	3	-	-	1	4	6
6 - Göl Kıyısında Bir Gezi	5	3	-	-	2	5	-
7 - Benim Büyük Ailem	8	4	-	-	1	5	3
8 - Trafikte Taşıtlar	6	3	-	-	1	4	2
9 - Sağlık	5	1	1	-	1	3	2
10 - Okula Hazırlanma	9	3	-	3	1	7	2
11 - Çanta Hazırlama	9	3	-	-	1	4	5
12 - Alışveriş	5	3	1	-	-	4	1
13 - Ailem ve Spor	8	5	-	-	1	6	2
14 - Gözlük	10	4	-	-	1	5	5
15 - Mır Mır Kediler	5	3	1	-	1	5	-
16 - Limonata Yapıyorum	10	5	-	-	-	5	5
17 - Köpeğimi Yıkıyorum	7	2	-	1	-	3	4
18 - Ütü Yapıyorum	5	1	-	-	1	2	3
19 - Hangisini İçmek İstersiniz?	7	4	-	-	-	4	3
20- Kardeşim ve Ben	10	4	-	1	-	5	5
21 - Ayran ve Süt	5	3	-	-	1	4	1
22 - Sınıf Kuralları	7	4	-	-	-	4	3
23 - Evcil Hayvan Bakımı	8	2	-	-	-	2	6
24 - Diş Çürümesi	4	2	-	-	1	3	1
25- Neden Şişmanlarız?	8	4	-	-	-	4	4
26- Ödev zamanı	7	1	-	-	-	1	6
27- Dağınıklık	5	2	-	-	1	3	2
28- Evde Hayvan Besleme	8	4	-	-	-	4	4
29- Zehirlenme	7	3	-	-	-	3	4
30- Kardeş Geçimsizliği	4	1	-	-	-	1	3
Toplam	219	92	7	8	17	124	95

Tablo 7 incelendiğinde Özel Eğitim 2. Kademe Türkçe Ders Kitabındaki 30 metinde toplam 219 etkinliğe yer verildiği görülmektedir. Bu 219 etkinlik içinde toplam 124 görsel kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu görseller içerisinde en fazla resme ($f=92$) yer verilmiştir. Simge'ye ($f=17$), metin görseline ($f=8$) ve karikatüre ($f=7$) de yer verildiği bulgulanmıştır. İnceleme sonunda toplam 95 etkinlikte görsel unsurun hiç yer almadığı tespit edilmiştir.

■ Resim ■ Karikatür ■ Metin Görseli ■ Simge ■ Görsel bulunmuyor

Grafik 6. Özel Eğitim 2. Kademe Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerde Yer Alan Görsellerin Türlerine Göre Yüzdeleri Dağılımı

Grafik 6 incelendiğinde Özel Eğitim 2. Kademe Türkçe Ders Kitabındaki etkinliklerde yer alan görsellerin %42'sinin ($f=92$) resim, %8'inin ($f=17$) simge, %4'ünün ($f=8$) ise metin görseli olduğu anlaşılmaktadır. Karikatüre %3 ($f=7$) oranında yer verilirken metinlerin %43'ünde ($f=95$) ise hiçbir görsel kullanılmamıştır.

7. Özel Eğitim 3. Kademe Türkçe Ders Kitabındaki etkinliklerde yer alan görsel unsurların türleri ve dağılımı nasıldır? sorusuna ilişkin bulgular Tablo 8 ve Grafik 7'de verilmiştir.

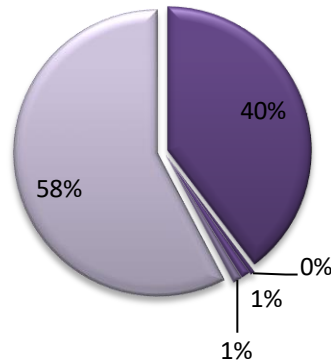
Tablo 8. Özel eğitim 3. kademe Türkçe ders kitabındaki etkinliklere ilişkin bulgular

Sıra No	Metnin Adı	Toplam Etkinlik Sayısı	Resim	Karikatür	Metnin Görseli	Simge	Toplam	Görsel Kullanılmayan Etkinlik Sayısı
1 -	Anneler Günü Hediyesi	7	1	-	-	-	1	6
2 -	Çürük Diş	9	4	-	-	-	4	5
3 -	Kilitli Kutu	7	6	-	-	-	6	1
4 -	Kedimin Doğum Günü	7	2	-	-	-	2	5
5 -	Sinema	8	4	-	-	-	4	4
6 -	Servis Yolculuğum	7	3	-	-	-	3	4
7 -	Sağlıklı Olmak	6	2	-	-	-	2	4
8 -	Öğretmenim	5	3	-	-	-	3	2
9 -	Bayram	4	1	-	-	-	1	3
10 -	Bayram Sabahı	7	2	-	-	-	2	5
11 -	Piknik	7	-	-	-	1	1	6
12 -	Doğum Günü	3	1	-	-	-	1	2
13 -	Orman	8	5	-	-	1	6	2
14 -	Trenler	8	2	-	-	-	2	6
15 -	Köpeğim Çakıl	4	4	-	-	-	4	-
16 -	Akvaryum Temizliyorum	8	4	-	-	-	4	4
17 -	Makarna Yapıyorum	6	1	-	1	-	2	4

18 - Sandviç Hazırlıyorum	4	1	-	-	-	1	3
19 - Elma ile Armut	9	2	-	1	-	3	6
20- Dolmuş ile Otobüs	8	2	-	-	-	2	6
21 - Hangisine Gitmek İstersiniz?	4	3	1	-	-	4	-
22 - Ormanların Faydaları	8	4	-	-	-	4	-
23 - Temiz Olmak	8	2	-	-	-	2	6
24 - Çevre Kirliliği	5	2	-	-	-	2	3
25- Okula Geç kalma	9	5	-	-	-	5	4
26- Dış Çürümesi	7	1	-	-	-	1	6
27- Uykusuzluk	4	2	-	-	-	2	2
28- Yayaaların Uyması Gereken Trafik Kuralları	8	4	-	-	-	4	4
29- Arkadaş Edinme	5	1	-	-	-	1	4
30- Sınıftaki Gürültü	4	3	-	-	-	3	1
Toplam	194	77	1	2	2	82	112

Tablo 8 incelendiğinde Özel Eğitim 3. Kademe Türkçe Ders Kitabındaki 30 metinde toplam 194 etkinliğe yer verildiği görülmektedir. Bu 194 etkinlik içinde toplam 82 görsel kullanıldığı bulgulanmıştır. Bu görseller içerisinde resme daha çok ($f=77$) yer verilmiştir. Simge'ye ($f=2$), metin görseline ($f=2$) ve karikatüre ($f=1$) de yer verildiği bulgulanmıştır. İnceleme sonunda toplam 112 etkinlikte görsel unsura hiç yer verilmediği tespit edilmiştir.

■ Resim ■ Karikatür ■ Metin Görseli ■ Simge ■ Görsel bulunmuyor

Grafik 7. Özel Eğitim 3. Kademe Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerde Yer Alan Görsellerin Türlerine Göre Yüzdeler Dağılımı

Grafik 7 incelendiğinde Özel Eğitim 3. Kademe Türkçe Ders Kitabındaki etkinliklerde yer alan görsellerin %40'ının ($f=77$) resim, %1'inin ($f=2$) simge ve %1'inin ($f=2$) ise metin görseli olduğu anlaşılmaktadır. Karikatüre sadece 1 metinde yer verilirken etkinliklerin %58'sinde ($f=95$) ise hiçbir görsele yer verilmemiştir.

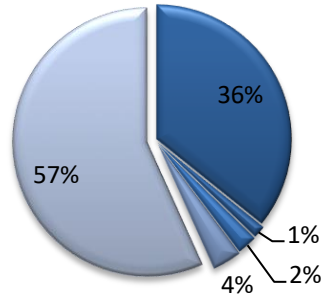
8. *Özel Eğitim 1, 2. ve 3. Kademe Türkçe Ders Kitabındaki etkinliklerde yer alan görsel ve türlerin dağılımına ilişkin genel görünüm nedir?* sorusuna ilişkin bulgular Tablo 9 ve Grafik 8'de verilmiştir.

Tablo 9. Özel eğitim Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerde yer alan görsel unsurların türleri ve genel dağılımına ilişkin bulgular

İncelenen kitap	Kitaptaki metin sayısı	Kitaptaki etkinlik sayısı	Resim	Karikatür	Metin Görseli	Simge	Toplam	Görsel Kullanılmayan Etkinlik Sayısı
1.Kademe Türkçe Ders Kitabı	24	96	24	-	3	-	27	69
2.Kademe Türkçe Ders Kitabı	24	219	92	7	8	17	214	125
3.Kademe Türkçe Ders Kitabı	24	194	77	1	2	2	82	112
Toplam	72	509	193	8	13	19	233	306

Tablo 9 incelendiğinde Özel Eğitim Türkçe ders kitaplarında bulunan toplam 509 etkinliğin 233'ünde görsellere yer verildiği görülmüştür. Bazı etkinliklerde birden fazla görsel unsura yer verilmişken bazı etkinliklerde ise görsellere hiç yer verilmediği bulgulanmıştır. 306 etkinlikte ise görsellere hiç yer verilmediği tespit edilmiştir.

■ Resim ■ Karikatür ■ Metin Görseli ■ Simge ■ Görsel bulunmuyor

Grafik 8. Özel Eğitim Türkçe Ders Kitaplarındaki Etkinliklerde Yer Alan Görsellerin Türlerine Göre Yüzdelerinin Genel Dağılımı

Grafik 8 incelendiğinde Özel Eğitim (1., 2. ve 3. Kademe) Türkçe Ders Kitaplarındaki etkinliklerde yer alan görsellerin %36'sının ($f=193$) resim, %4'ünün ($f=19$) simge, %2'sinin ise ($f=13$) ise metin görseli olduğu anlaşılmaktadır. Karikatüre %2 ($f=8$) oranında yer verilirken metinlerin %57'sinde ($f=306$) ise hiçbir görsele yer verilmediği tespit edilmiştir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Metinler, etkinlikler ve görseller ders kitaplarını oluşturan önemli unsurlardandır. Koç ve Can'a (2022) göre ders kitapları, barındırdığı metinler ve etkinlikler başta olmak üzere birçok unsuruyla hâlâ eğitim-öğretim sürecinde öğretmenlerin önemli öğretme araçları, öğrencilerin önemli öğrenme materyalleri, öğretim programlarının önemli uygulama sahaları olarak varlığını ve önemini korumaktadır. Bu bakımdan bu materyallerin hazırlanması sürecinde titiz davranılması bir ihtiyaç değil

zorunludur. Özel Eğitim ders kitaplarında kullanılan metinler, metinlerle ilişkili olarak tasarlanan etkinlikler ve görselleri konu edinen mevcut çalışmada ulaşılan sonuçlar bu bağlamda önemlidir.

Araştırmanın amaç sorularına bağlı olarak ulaşılan sonuçlar şu şekildedir;

Özel Eğitim 1. Kademe Türkçe Ders Kitabı 2'deki etkinliklerin %74'ünün ($f=71$) metin eksenli olduğu %26'sının ($f=25$) ise metinlerden bağımsız etkinliklerden oluştuğu sonucuna ulaşılmıştır. Özel Eğitim 2. Kademe Türkçe Ders Kitabı 2'deki etkinliklerin %40'ının ($f=88$) metin eksenli iken %60'ının ($f=131$) metinlerden bağımsız olduğu tespit edilmiştir. Özel Eğitim 3. Kademe Türkçe Ders Kitabı 2'deki etkinliklerin %38'inin ($f=74$) metin eksenli, %62'sinin ($f=120$) ise metinlerden bağımsız etkinlikler olduğu belirlenmiştir.

Mevcut araştırmanın sonucunda 1, 2 ve 3. kademe Özel Eğitim Türkçe ders kitaplarında toplam 92 metin ve 509 etkinliğin yer aldığı belirlenmiştir. Söz konusu ders kitaplarındaki 509 etkinliğin 233'ünün metin eksenli iken 276'sının metinden bağımsız etkinlik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlgili alan yazınında Özel Eğitim ders kitaplarını metin-etkinlik-görsel kullanımı bağlamında inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle mevcut çalışmada ulaşılan sonuçlar benzer amaçla hazırlanan çalışmalarda raporlanan sonuçlarla ilişkilendirilerek yorumlanmıştır.

Sarıkaya (2021) çalışmasında, Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinliklerin büyük bir kısmının (%73,15) ana metin temelli olduğunu tespit etmiştir. Sarıkaya (2019) bir diğer çalışmasında ortaokul Türkçe ders kitaplarında toplam 932 etkinliğin büyük bir bölümünün (%64, 59) ana metin temelli olduğunu bulgulamıştır. Sarıkaya'nın (2021; 2019) raporladığı sonuçlar mevcut çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmemektedir. Bunun temel nedeninin kitapların hedef kitlesi ve öğretim yöntemleri olduğunu söylemek mümkündür. Akın (2015) ise Türkçe çalışma kitaplarını incelediği ve 80 metin 193 etkinlik üzerine yaptığı inceleme sonucunda sadece 4 metinde ana metinden hareketle etkinliklerin hazırlandığını bulgulamıştır. Bu sonuç mevcut çalışmanın ilgili sonucunu destekler niteliktedir. Karabulut ve Öz-Nişli (2020), özel eğitim uygulama okullarında okutulan ders kitaplarını öğretmen görüşleri ışığında değerlendirmişlerdir. Araştırmada öğretmenlerin ilgili ders kitaplarını etkinlikler açısından yetersiz buldukları sonucuna ulaşmışlardır. Akın (2015) Türkçe dersi çalışma kitapları üzerine yaptığı çalışmasında ana metinden alınabilecek örnekler olduğu halde birçok etkinlikte ana metnin dikkate alınmadığını tespit etmiştir. Bu sonuçlar da mevcut çalışmanın ilgili sonucunu destekler niteliktedir.

Mevcut çalışmada Özel Eğitim 1. Kademe Türkçe Ders Kitabındaki etkinliklerde yer alan görsellerin %25'inin ($f=24$) resim, %3'ünün ise metin görseli türünde olduğu, karikatür ve simge türünden görsellere hiç yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada ayrıca etkinliklerin %72'sinde ($f=69$) hiçbir görsel kullanılmadığı belirlenmiştir. Özel Eğitim 2. Kademe Türkçe Ders Kitabındaki etkinliklerde kullanılan görsellerin %42'sinin ($f=92$) resim, %8'inin ($f=17$) simge, %4'ünün ($f=8$) metin görseli, %3'ünün ise ($f=7$) karikatür türünde olduğu belirlenmiştir. İlgili kitaptaki etkinliklerin %43'ünde ($f=95$) ise hiçbir görsele yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Özel Eğitim 3. Kademe Türkçe Ders Kitabındaki etkinliklerde yer alan görsellerin ise %40'ının ($f=77$) resim, %1'inin ($f=2$) simge ve %1'inin ($f=2$) ise metin görseli türünde olduğu, karikatür türünde sadece metinde görsel kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşılık ilgili kitaptaki etkinliklerin %58'inde ($f=95$) ise hiçbir görsele yer verilmediği tespit edilmiştir.

Tüm veriler birlikte değerlendirildiğinde, Özel Eğitim 1., 2. ve 3. Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki etkinliklerde yer alan görsellerin %36'sının ($f=193$) resim, %4'ünün ($f=19$) simge, %2'sinin ($f=13$) metin görseli, %2'sinin ($f=8$) ise karikatür türünde olduğu anlaşılmaktadır. Buna karşılık metinlerin %57'sinde ($f=306$) ise hiçbir görsele yer verilmediği görülmüştür.

Sarıkaya (2021) yaptığı araştırmada Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe Ders Kitaplarında bulunan toplam 663 etkinlikte sadece 154 görsel yer verildiğini saptamıştır. Sarıkaya (2021) çalışmasında 591 etkinlikte ise hiçbir görsel yer verilmediğini raporlamıştır. Bu bulgudan hareketle Sarıkaya (2021), Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin görsel unsurlar bağlamında son derece yetersiz olduğu değerlendirmesinde bulunmuştur. Sarıkaya'nın (2021) raporladığı sonuçlar mevcut çalışmanın ilgili sonuçlarıyla büyük ölçüde örtüşmektedir.

Sarıkaya (2019) çalışmasında, ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki 932 etkinliği incelemiş herhangi bir görselin kullanılmadığı etkinlik sayısının 721 olduğunu tespit etmiştir. Söz konusu çalışmada (Sarıkaya, 2019) ulaşılan sonuçlar mevcut çalışmanın ilgili sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Kırbaş vd. (2012) yaptıkları araştırmada, 8. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan görsel materyallerin konuşma ve yazma becerilerini geliştirmede yetersiz kaldığını belirlemişlerdir. Akın (2015) çalışmasında ana metinlerden seçilen örneklerin yetersiz kaldığını, görsel öğelere çok az yer verildiğini tespit etmiştir. Alan yazınındaki bu çalışmalar mevcut çalışmanın sonuçlarıyla örtüşen sonuçlar raporlamıştır.

Ders kitabının başlıca amacı; öğrenmenin amaç ve kazanımlara uygun, öğrenciyi yormadan, hızlı ve etkili şekilde gerçekleşmesini sağlamaktır. Bunun gerçekleşebilmesi için ders kitabını meydana getiren unsurların bir bütün olarak özenle hazırlanmış olması gerekmektedir. Ders kitabında yer alan metinler, etkinlikler, görseller vb. unsurların yeterliği ve birbirini tamamlar şekilde tasarlanması, eğitim-öğretim süreçlerinde öğrencinin başarısını doğrudan etkileyebilmektedir. Alan yazınında bu gerçekliğe vurgu yapan çok sayıda çalışma (Koç ve Can, 2022; İşcan, Efendioğlu ve Ada, 2007; Kayabekir, 2010; Sarıkaya, 2021; Sarıkaya, 2019; Akın, 2015; Batur, 2010; Kırbaş, Orhan ve Topal, 2012; Mazlum ve Mazlum, 2016; İşcan ve Cımbız, 2018; Kılıç ve Seven, 2002; Demirel ve Kiroğlu, 2021; Güneş, 2012; Can, Kardaş ve Can, 2023) bulunmaktadır.

Mevcut araştırma, inceleme konusu olarak belirlenen Özel Eğitim Türkçe ders kitaplarının, metin-etkinlik uyumu ve etkinliklerde yer alan görsellerin sayısı açısından son derece yetersiz olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum, alan yazınındaki benzer çalışmaların da işaret ettiği gibi, öğrenme öğretme sürecini olumsuz etkileyebilir. Sonuçlardan hareketle ders kitabı hazırlayıcıları ve alan araştırmacılarına şu önerilerde bulunulabilir:

- Ders kitaplarında yer alan etkinlikler daha fazla metin eksenli hazırlanabilir.
- Görseller ve etkinlikler, metinlerin konularıyla daha iyi ilişkilendirilebilir.
- Hazırlanacak olan ders kitapları için öğretmen ve öğrenci görüşleri alınabilir.
- Metinlerde yer alan görsellerin ve etkinliklerin dağılımı daha dengeli yapılabilir.
- İlgi çekici, öğrenmeyi kolaylaştırıcı, pekiştirici, güdüleyici görsellere ve etkinliklere kitaplarda daha çok yer verilebilir.
- Özel Eğitim Türkçe ders kitaplarını çeşitli açılardan inceleyen akademik araştırmalar yapılabilir.
- İlkokul, ortaokul ve lise kademelerinde okutulan Türkçe, edebiyat, Türk Dili kitaplarının iç ve dış özelliklerini inceleyen araştırmalar yapılabilir.
- Özel Eğitim kurumları ile diğer kurumlarda okutulan kitaplarda kullanılan görsellerin estetik değeri üzerine çalışmalar yapılabilir.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada, Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi'nde belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergede *Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler* başlığı altında açıklanan eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni

Doküman incelemesine dayalı bir çalışma olduğu için etik kurul iznine gerek yoktur.

Yazarların Katkı Oranı

Her iki yazardan 1. yazar % 50, 2. yazar da %50 katkı sağlamıştır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışmaması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Akın, E. (2015). Türkçe çalışma kitaplarındaki (6, 7 ve 8. sınıflar) dil bilgisi etkinliklerinin çeşitli açılardan değerlendirilmesi. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10 (15), 19-34.
- Aydeniz, S. (2022). Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerde yaratıcı yazma. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (30), 135-157.
- Baş, B. ve Demirci, S. (2015). 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerle çalışma kitaplarındaki etkinliklerin söz varlığı açısından karşılaştırılması. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(1), 17-29.
- Batur, Z. (2010). Anadili öğretiminde gösterge bilimin yeri: ana dili ders kitaplarındaki sözel metinlerle gösterge metinleri bütünselliğinin analizi. *Turkish Studies*, 5 (4), 174-200.
- Batur, Z. ve Özdemir, P. (2021). Türkçe ders kitabı etkinliklerinin kazanımlarla örtüşme durumları. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 47-68.
- Bayraktar, İ. (2018). Ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan sözcük öğretimi etkinliklerinin incelenmesi. *Journal of Language Research*, 2(1), 1-7.
- Can, E. ve Can, F. (2023). Açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değer aktarımı açısından incelenmesi. *Ihlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 54-69.
- Can, F. ve Altın Bozlak, Ü. G. (2023). Özel eğitim 2. kademe Türkçe ders kitabındaki resimlerin metinlerle uyum düzeyinin incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (33), 249-267.
- Can, F. ve Koç, R. (2022). *Türkçe öğretimi ders kitapları ve Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi üzerine araştırmalar*. E. Yağmur Şahin, (Ed.), Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde bulunan noktalama ve yazım yanlışları üzerine bir inceleme içinde (s.85-105.). Paradigma Akademi Yayınları.
- Can, F., Kardeş, M.N. ve Can, E. (2023). *Dil eğitimi araştırmaları I*. E. Yağmur Şahin, (Ed.), Açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde bulunan imlâ ve noktalama yanlışları üzerine bir inceleme içinde (s.55-101.). Paradigma Akademi Yayınları.
- Çarkıt, C. (2019). 2018 Türkçe öğretim programı çerçevesinde hazırlanan 8. sınıf Türkçe ders kitabının değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(71), 1368-1376.
- Çepni, S. (2012). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Celepler Matbaacılık.
- Çetinkaya, M. (2022). 2. kademe Özel Eğitim Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin değerlendirilmesi. *Uluslararası Temel Eğitim Çalışmaları Dergisi*, 3(1), 9-24.
- Çevik, A. ve Güneş, F. (2017). Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(2), 272-286.
- Demirel, Ö. ve Kiroğlu, K. (2021). *Ders kitabı incelemesi*. Ö. Demirel ve K. Kiroğlu, (Ed.). Eğitim ve ders kitapları içinde (s. 4-12). Pegem Akademi Yayınları.
- Doğru, S., Cepdibi, S., ve Yıldırım-Doğru, S. S. (2020). İşitme engelliler ilkokullarında kullanılan Türkçe kitaplarındaki etkinliklerin görsel okuryazarlık becerileri açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(4), 1421-1435.

- Eyüp, B. ve Kansızoğlu, N. (2021). 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinlikleri üzerine bir inceleme. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(1), 366-385.
- Göçer, A. (2010). İlköğretim Türkçe ders kitaplarının ölçme ve değerlendirme açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 197-210.
- Güneş, F. (2012). Testlerden etkinliklere Türkçe öğretimi. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(1), 31-42.
- Güneş, F. (2021). *Türkçe öğretimi (11.Baskı)*. Pegem Akademi Yayınları.
- İşcan, A. ve Cımbız, A. T. (2018). Ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki resimlerin metinlerle uyum düzeyinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 250-272.
- İşcan, A., Efendioğlu, S. ve Ada, Ş. (2007). Türkçe ders kitaplarında yer alan edebi metinlerin öğrencilere estetik zevk kazandırmadaki rolü. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 59-76.
- İşeri, K. (2021). *Türkçe ders kitabı çözümlenmeleri*. H. Ülper, (Ed.). Türkçe ders kitaplarında resimler içinde (s. 83-91). Pegem Akademi Yayınları.
- Kabapınar, F. (2021). *Ders kitabı incelemesi*. Ö. Demirel ve K. Kıroğlu, (Ed.). Davranışçı ve yapılandırmacı öğrenme anlayışları temelinde fen bilimleri ders kitaplarına bakmak içinde (s. 4-12). Pegem Akademi Yayınları.
- Kaplan, K. (2022). 5.sınıf Türkçe ders kitabının etkinlik tasarlama ilkeleri açısından incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (42), 31-61.
- Karabulut, A. ve Öz-Nişli, E. (2020). Özel eğitim uygulama okullarında okutulan ders kitaplarının öğretmenler tarafından incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(4), 1773-1791
- Kaya, M. ve Kardaş, M.N. (2019). Türkçe öğretmenleri ve Türkçe öğretmen adaylarının Türkçe ders kitaplarındaki metinlerle ilgili görüşleri. *KSBD*, 11(21), 323-342.
- Kayabekir, T. (2010). İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitabı tasarımında yer alan illüstrasyonların (resimlemelerin) metne uygunluk açısından değerlendirilmesi. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kılıç, A. ve Seven, S. (2002). *Konu alanı ders kitabı incelemesi*. Pegem Akademi Yayınları.
- Kırbaş, T. ve Orhan, S. ve Topal, Y. (2012). İlköğretim Türkçe ders kitaplarındaki görsel öğelere öğretmen görüşlerinden hareketle eleştirel bir bakış. *Turkish Studies* 7(4), 2225- 2235.
- Kocayanak, D. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma becerisi etkinliklerinin karşılaştırılması. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2021 Yunus Emre ve Türkçe Yılı Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Özel Sayısı, 123-139.
- Koç, R. ve Can, F. (2022). *Türkçe öğretimi ders kitapları ve Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi üzerine araştırmalar*. E. Yağmur Şahin, (Ed.), Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinliklerin etkililiğine ilişkin öğretmen görüşleri içinde (s.1-26.). Paradigma Akademi Yayınları.
- Mazlum, Ö. ve Mazlum, F.S. (2016) İlköğretim 4. sınıf ders kitaplarının görsel tasarımına yönelik öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. *Sanat Eğitimi Dergisi*, 4(1), s.1-18.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2015). *Genişletilmiş bir kaynak kitap nitel veri analizi*. (Çev. Ed. S. Akbaba Altun- A. Ersoy). Pegem Akademi Yayınları.
- Müldür, M. ve Çevik, A. (2020). Türkçe ders kitaplarındaki yazma etkinliklerinin süreç odaklı yaklaşım açısından incelenmesi. *Ekev Akademi Dergisi*, (84), 491-510.
- Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2021). Özel eğitim öğrencileri için (ders kitapları). <https://orgm.meb.gov.tr/derskitaplari/> adresinden 1 Nisan 2022 tarihinde alındı.
- Özenç, E. ve Epçaçan, C. (2022). Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin ortaokul öğrencilerinin okuduğunu anlama becerisinin incelenmesi. *Ekev Akademi Dergisi*, (90), 147-168.
- Pourtois, J-P., & Desmet, H. (2002). *L'éducation postmoderne*. PUF.

- Sarıkaya, B. (2019). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki (5, 6, 7 ve 8. sınıf) etkinliklerin değerlendirilmesi. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 64(1), 563-580.
- Sarıkaya, B. (2021). 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki yazma etkinliklerinin yaratıcı yazmaya uygunluğu bakımından değerlendirilmesi. *Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 79-94.
- Sarıkaya, B. (2021). Açık Öğretim Ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin değerlendirilmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 6(1), 244-261.
- Şahin, M. (2014). Sosyal Bilgiler ders kitaplarının görsel tasarım ilkeleri açısından değerlendirilmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(1),31-46.
- Yalınkılıç, K. (2021). Türkçe ders kitabı incelemeleri, Ülper, N.(Ed.) *Bir öğretim aracı olarak ders kitabı* içinde (s. 1-22). Pegem Akademi Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (12.Baskı)*. Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, N. (2021). Ortaokul Türkçe ders kitabı (5, 6, 7 ve 8. sınıf) etkinliklerinin dil becerilerine dağılımı üzerine bir inceleme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 10(4), 1445-1456.

Extended Abstract

Introduction

Textbooks are one of the most important materials of the education and training process with their content, format, objectives and achievements. Despite the changing conditions, new and different approaches and styles adopted in the education and training process, differentiating goals and objectives, developing and advancing technology, textbooks have never lost their importance in the historical process and have continued to be one of the most important education and training materials today. According to Yalınkılıç (2021), who states that the unlimited and rapid sharing of information today necessitates the existence of communication tools that will transfer this information to the society, textbooks, as a tool that has preserved its permanence from past to present, have played and continue to play an important role in transferring and sharing information and meeting the learning needs of individuals. According to Kabapınar (2021), the first and perhaps the most important point to be emphasized about textbooks is that textbooks are written for a special group of students or children. It is of special importance that the information about the field is given in a pedagogical structure that will provide students with skills appropriate to their age group, that narratives and explanations are reduced to the level of student comprehension, and that visual materials are included in the textbook in a way that produces meaning.

Method

Document analysis technique was utilized in this research. According to Yıldırım and Şimşek (2021), documents are important sources of information that should be utilized effectively in qualitative research. In this type of research, the researcher can obtain the information he/she needs without the need for observation or interview. Document analysis includes all written materials that contain information about the phenomenon or phenomena targeted to be researched. The documents analyzed in this research are the texts and activities in the Special Education 1st, 2nd and 3rd Level Turkish Textbooks in accordance with the purpose of the research. The study material of this research consists of Special Education 1st, 2nd and 3rd Level Turkish Textbooks that are being taught in the 2022-2023 academic year. The data in the study were obtained by utilizing the document analysis technique, one of the qualitative research methods. Descriptive analysis was used to analyze the data.

Findings

Visuals were included in 233 of the 509 activities in the Special Education Turkish textbooks. While some activities included more than one visual element, it was found that some activities did not include visuals at all. In addition to this result, 306 activities did not include visuals at all. 36% (f=193) of the visuals in the activities in Special Education (1st, 2nd and 3rd Level) Turkish Textbooks are pictures, 4% (f=19) are symbols and 2% (f=13) are text visuals. While caricatures were included in 2% (f=8) of the activities, 57% (f=306) of the texts did not include any visuals.

Conclusion, Discussion and Recommendations

As a result of the related research, it is seen that there are a total of 92 texts and 509 activities in the 1st, 2nd and 3rd level Special Education Turkish textbooks. While 233 of the 509 activities in these textbooks are text-based activities, 276 of them are text-independent activities. Sarıkaya (2021), on the other hand, found that most of the activities (73.15%) in Open Education Secondary School Turkish textbooks were based on the main text. These results do not coincide with the results of the related study. Akın (2015) analyzed Turkish textbooks and conducted a study on 80 texts and 193 activities and found that the activities of only 4 texts were based on the main text. When these results are analyzed, it is seen that most of the activities are not text-based. Although the number and proportion are higher, the fact that the activities are not prepared text-oriented shows that similar results have been reached with the related study. According to the researcher, preparing non-text-based activities is not very useful and should not be preferred too much. Sarıkaya (2019) found that most of the 932 activities (64, 59%) in secondary school Turkish textbooks were based on the main text. This study does not overlap with the results of the related study, in which it was determined that most of the activities were not text-based.

Another sub-objective of the research is to determine whether visual elements are included in the activities in the Special Education Turkish Textbooks and to determine the findings about the percentage distribution and types of the visuals. Accordingly, 25% (f=24) of the visuals in the activities in the Special Education Tier 1 Turkish Textbook are pictures and 3% are text visuals. Cartoons and icons were not included at all, while 72% (f=69) did not include any visuals. 42% (f=92) of the visuals in the activities in the Special Education 2nd Level Turkish Textbook are pictures, 8% (f=17) are icons, and 4% (f=8) are text visuals. Caricatures were included in 3% (f=7) of the texts, while 43% (f=95) of the texts did not include any visuals. 40% (f=77) of the visuals in the activities in the Special Education Grade 3 Turkish Textbook are pictures, 1% (f=2) are symbols and 1% (f=2) are text visuals. Caricatures were included in only 1 text, while 58% (f=95) of the activities did not include any visuals. Looking at the total data, 36% (f=193) of the visuals in the activities in the Special Education 1st, 2nd and 3rd Level Turkish Textbooks are pictures, 4% (f=19) are symbols and 2% (f=13) are text visuals. Caricatures were included in 2% (f=8) of the texts, while 57% (f=306) of the texts did not include any visuals.

The following suggestions were made to the literature researchers:

- The activities in the textbooks can be prepared more text-oriented.
- Visuals that are compatible with the activities and texts can be included more.
- Visuals and activities can be more related to the subject matter of the texts in which they take place.
- The number and type of visuals in the textbooks can be increased.